

POSLOVNO POROČILO
ZA LETO 2024

I. SPLOŠNI DEL

1. PREDSTAVITEV JAVNEGA ZAVODA

Naziv: Zgodovinski arhiv Celje

Skrajšan naziv: ZAC

Naslov: Teharska cesta 1, 3000 Celje

Matična številka: 5052459000

Davčna številka: 47341785

Številka podračuna pri UJP: 01100-6030374991

Telefon: 03/4287640

Telefaks: 03/4287660

E-pošta: info@zac.si

Spletna stran: www.zac.si

Svet zavoda: /

Direktor: dr. Borut Batagelj

Javni zavod Zgodovinski arhiv Celje je pravna oseba, katere zakonsko poslanstvo je trajno in celovito izvajanje varstva arhivskega gradiva. Poslanstvo opravlja arhiv skladno z zakonskimi normativi in zavestjo po čim bolj učinkovitem dopolnjevanju in izboljševanju opravljanja javne arhivske službe, ki jo formalno uresničuje od leta 1956, ko je pričel delovati kot »proračunska ustanova 'Arhiv' s sedežem v Celju«. Utrip delovanja javnega zavoda dajejo po eni strani navezovanje na tradicijo in zakonske okvirje, po drugi pa izzivi sodobnega časa in prizadevanje kolektiva, ki si pod večplastno oznako »Hiša pisanih spominov« prizadeva za navznoter nemoteno in usklajeno ter na zunaj prepoznavno in kredibilno izvajanje javne službe.

V mreži javnih arhivov je Zgodovinski arhiv Celje eden od šestih regionalnih arhivov v državi, njegova preteklost pa je podobna ostalim petim regionalnim arhivom, ki delujejo na območju Republike Slovenije. Zgodovinski arhiv Celje je bil formalno ustanovljen večkrat, nazadnje kot javni zavod s sklepom vlade Republike Slovenije 12. julija 2003 (Ur. l. RS, št. 67/03), toda njegova kontinuirana dejavnost kot samostojne arhivske institucije traja že veliko dlje. Na podlagi sklepa Občinskega ljudskega odbora Celje, št. 01-7580/3-56 z dne 13. decembra 1956 je arhiv uradno začel delovati 10. aprila 1957 s sklepom Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS, št. 729/4-57. S sklepom o ustanovitvi javnega zavoda Zgodovinski arhiv Celje (Ur. l. RS, št. 17/98) je leta 1998 postala ustanoviteljica arhiva Republika Slovenija. Arhivska dejavnost zbiranja, hrambe in raziskovanja zgodovine na območju delovanja Zgodovinskega arhiva Celje pa je skladno z zgodovinskimi trendi večanja skrbi za kulturno dediščino seveda še mnogo starejša od formalne institucionalizirane arhivske službe in je bila v okviru Muzejskega društva Celje v formalni obliki prisotna vsaj že od leta 1882. Skozi vsa desetletja se je torej splošni interes za zbiranje, hrambo in obdelavo arhivskega gradiva večal in je iz entuziazma in različno uravnanih interesov prerasel v zakonsko predpisano obvezo, ki jo v Zgodovinskem arhivu Celje danes opravljamo s kar največjo mero integritete in družbene odgovornosti.

Gledano skozi perspektivo in delovanje več desetletij arhiva in prizadevanj za rešitev njegove lokacije delovanja je bila zadnja večja prelomnica v delovanju arhivske službe leto 2001. Takrat je bila dokončno izvedena preselitev arhiva na novo (današnjo) lokacijo, ki je omogočila dokončno zaokroženo delovanje vse naše dejavnosti. V zadnjih letih pa smo v toku bliskovitega tehnološkega napredka in digitalizacije pred novimi izzivi, ki jih deloma rešujemo v okviru pristojnosti in delokroga delovanja javnega zavoda, deloma pa v kontekstu vzpostavljenega delovanja Slovenske javne arhivske službe (SJAS), ki se v zadnjem obdobju usmerja predvsem na usklajeno in razvojno naravnano reševanje izzivov varovanja elektronskega arhivskega gradiva, ki ga natančneje opredeljuje Strategija razvoja slovenskega elektronskega arhiva.

Dejavnost zavoda je podrobneje opredeljena v 53. členu Zakona o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (Ur. l. RS, št. 30/06, 24/14) in 6. členu sklepa o ustanovitvi zavoda (Ur. l. RS 67/03): Vrednotenje dokumentarnega gradiva pri javnopravnih osebah, dajanje pojasnil v zvezi z dolžnostmi javnopravnih oseb glede dokumentarnega gradiva, izvajanje strokovnega nadzora in usposabljanje uslužbencev, ki delajo z dokumentarnim gradivom, vrednotenje javnega dokumentarnega gradiva v arhivu, izločanje nepotrebnega dokumentarnega gradiva in odbiranje arhivskega gradiva v arhivu ob strokovni obdelavi, pridobivanje, vrednotenje in strokovno obdelovanje javnega in zasebnega arhivskega gradiva, izdelovanje inventarjev, vodnikov in drugih pripomočkov za uporabo arhivskega gradiva in njihovo objavljajanje, objavljajanje arhivskih virov, hranjenje in materialno varovanje arhivskega gradiva, vodenje evidenc javnega in zasebnega arhivskega gradiva, evidentiranje arhivskega gradiva, ki je v tujini in se nanaša na Slovenijo in Slovence, dopolnjevanje lastnega gradiva z reprodukcijami tega gradiva ter izdelovanje vodnikov in drugih pripomočkov o arhivskem gradivu, evidentiranje zasebnega arhivskega gradiva pravnih in fizičnih oseb, sodelovanje z lastniki zasebnega arhivskega gradiva, strokovno svetovanje, izvajanje strokovnega nadzora, dajanje arhivskega gradiva v uporabo, izdajanje prepisov oziroma kopij dokumentov ter potrdil na podlagi dokumentov, posredovanje kulturnih vrednot v zvezi z arhivskim gradivom, opravljanje raziskovalnih nalog na področju arhivistike, zgodovine in drugih ved, povezanih z arhivskim gradivom, izdajanje publikacij... Na podlagi tega je zavod registriran za: dejavnost knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne dejavnosti (od tega dejavnost knjižnic in dejavnost arhivov); obratovanje objektov za kulturne prireditve; izobraževanje odraslih in drugo izobraževanje (od tega drugo izobraževanje); računalništvo in z njim povezane dejavnosti (od tega dejavnosti povezane z bazami podatkov); raziskovanje in razvoj (od tega raziskovanje in eksperimentalni razvoj na področju humanistike in družboslovja); fotografsko dejavnost (od tega izdelavo fotografij); založništvo, tiskarstvo (od tega izdajanje knjig, drugo založništvo, knjigoveštvo in dodelava).

Zgodovinski arhiv Celje je glede na teritorialni obseg med večjimi v državi, saj opravlja svojo dejavnost na območju 14 upravnih enot: Brežice, Celje, Hrastnik, Krško, Laško, Mozirje, Sevnica, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Trbovlje, Velenje, Zagorje ob Savi in Žalec.

Številčno stanje zaposlenih v zavodu je že več desetletij več ali manj enako. Zgodovinski arhiv Celje ima redno zaposlenih 18 oseb, postopoma pa se večajo nabori del v zvezi s pristojnostmi in zvrstmi ter dolžnosti v zvezi z varstvom arhivskega gradiva. Izzive vedno bolj proaktivnega delovanja, ki se po eni strani usmerja k ustvarjalcem, po drugi pa k uporabnikom, je v sodobnem svetu napredujoče in tudi k več vrstam tveganja naravnane informacijske družbe moč slediti le z izrazito naravnanim pristopom načrtnega in sprotne prilagajanja ter slednjega z znanjem, izkušnjami in podporo ustanovitelja in partnerjev umeščati kot enega ključnih akterjev pri opravljanju javnega servisa družbi.

II. POSEBNI DEL

1. ZAKONSKE IN DRUGE PRAVNE PODLAGE, KI POJASNJUJEJO DELOVANJE ZAVODA

Delovno področje javnega zavoda Zgodovinski arhiv Celje pojasnjujejo: Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih z novelo zakona ZVDAGA (Ur. l. RS št. 30/06, 24/14), Uredba o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva (Ur. l. RS št. 41/17), Pravilnik o strokovni usposobljenosti za delo z dokumentarnim gradivom (Ur. l. RS št. 66/16), Zakon o arhivskem gradivu, ki vsebuje osebne podatke o zdravljenju pacienta (Ur. l. RS, št. 85/16), Pravilnik za valorizacijo oseb zasebnega prava, ki so na podlagi zakona pridobile status delovanja v javnem interesu (Ur. l. RS, št. 96/07), Pravilnik o delu medarhivskih delovnih skupin (Ur. l. RS, št. 66/16), Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Ur. l. RS, št. 96/07 in spremembe), Zakon o računovodstvu (Ur. l. RS, št. 23/99 in spremembe), Zakon o javnih naročilih (Ur. l. RS, št. 128/06 in spremembe), Zakon o delovnih razmerjih (Ur. l. RS, št. 21/13), Zakon o zavodih (Ur. l. RS, št. 12/91), Zakon o javnih uslužbencih (Ur. l. RS, št. 56/02), Zakon o varstvu osebnih podatkov (Ur. l. RS, št. 86/04 in spremembe), Zakon o dostopu do informacij javnega značaja (Ur. l. RS, št. 24/03, 51/06 in spremembe), Sklep o ustanovitvi javnega zavoda Zgodovinski arhiv Celje (Ur. l. RS, št. 67/03), v Sklep o spremembah in dopolnitvah Sklepa o ustanovitvi javnega zavoda Zgodovinski arhiv Celje (Ur. l. RS, št. 86/24), Uredba o upravnem poslovanju (Ur. l. RS, št. 20/05 in spremembe), Kolektivna pogodba za kulturne dejavnosti v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS, št. 45/94 s popravki), Kodeks ravnanja javnih uslužbencev (Ur. l. RS, št. 8/01). Delovanje in poslovanje zavoda je v veliki meri v zadnjih letih zaznamoval tudi Zakon o uravnoveženju javnih financ (Ur. l. RS št. 40/12, 96/12, 85/14), Zakon o sistemu plač v javnem sektorju (Ur. l. RS, št. 95/07, 46/13), Zakon o skupnih temeljnih sistema plač v javnem sektorju (Ur. l. RS, št. 95/24) in druge podlage z vsemi posledicami, ki so se pokazale na področni zakonodaji in predpisih.

2. in 3. DOLGOROČNI in LETNI CILJI

a) Vrednotenje dokumentarnega gradiva pri javnopravnih osebah, dajanje pojasnil v zvezi z zakonom o arhivih in arhivskem gradivu, izvajanje strokovnega nadzora in usposabljanje delavcev, ki delajo z dokumentarnim gradivom.

Dolgoročni in letni cilji so v okviru izvajanja potrjenega programa dela in finančnega načrta za leto 2024 bili v največji meri uresničeni, oziroma so se izvajali na podlagi konsistentnega opravljanja vseh ključnih nalog arhivske javne službe.

V izpolnjevanju letnih in dolgoročnih ciljev sledi javna služba po eni strani načrtom, ki so vezani na segmentirano spremljanje ustvarjalcev in gradiva po resorjih, ki so razdeljeni med strokovne delavce, po drugi pa slednje prilagaja tako na odzive s strani ustvarjalcev kot uporabnikov zapisov arhivskega gradiva. Na področju sodelovanja z ustvarjalci arhivskega gradiva, ki ga še vedno razumemo kot eno od središčnih nalog naše dejavnosti, smo sledili sprejetemu in potrjenemu Strateškemu načrtu Zgodovinskega arhiva Celje 2020–2024, ki je v glavnih orisih narekoval smernice delovanja. Stiki z ustvarjalci in vrednotenje arhivskega gradiva na terenu so zagotovo ena od izpostavljenih prioritet naše dejavnosti. Ocena uspešne izvedbe tega dela vključuje letno okrog sto obiskov ustvarjalcev arhivskega gradiva na terenu, ob tem pa tudi vzdrževanje kontaktov z ustvarjalci, ki jih ne zmoremo obiskati na njihovi lokaciji. Povečevanje aktivnosti v tej smeri se kaže v vsakdanjih stikih strokovnih delavcev z

ustvarjalci, bodisi preko telefonskih povezav bodisi preko elektronske pošte. Glede na bazo registra ustvarjalcev javnega arhivskega gradiva, arhiv pokriva okrog 500-600 ustvarjalcev, (neprečiščen uradni Register ustvarjalcev sicer trenutno obsega 976 ustvarjalcev) kar pomeni, da moramo stike z ustvarjalci vselej prilagajati stanju na terenu in prioritarno z njimi usklajevati načine in prilagajati stopnje intenzivnosti sodelovanja. V preteklih letih smo veliko energije posvetili gojenju stikov z ustvarjalci arhivskega gradiva preko izobraževalnih procesov. Tako se bomo v dolgoročnih in letnih ciljih še naprej trudili ostati proaktivni na področju izvedbe preizkusov strokovne usposobljenosti zaposlenih, ki delajo pri naših ustvarjalcih z dokumentarnim in arhivskim gradivom, predvsem pa tudi z dodatnimi izobraževanji. Proces učinkovitega izvajanja te dejavnosti predstavlja organizacijo 5–6 seminarjev na leto, pri čemer to vrednost vsako leto vsaj dosežemo in skoraj redno tudi presehamo. Tudi leta 2024 smo dosegali z vidika številčnosti udeležbe slušateljev zelo zadovoljiv rezultat, izvedli pa smo tudi več izobraževanj. Odzivnost je načeloma zelo dobra in pozitivna, tako da na terenu deluje le še nekaj ustvarjalcev, ki nimajo zaposlenega delavca, ki ne bi opravil preizkusa strokovne usposobljenosti pri pristojnem arhivu, oziroma pri ustvarjalcih z zamudo sledijo temu z menjavo kadrov in usposabljanjem, pri veliki večini pa v okviru njihovega delokroga opravlja naloge skrbi za dokumentarno in arhivsko gradivo že vsaj ena taka oseba. Do konca leta 2024 je preizkuse strokovne usposobljenosti pri nas opravilo že 1.560 posameznikov(-ic).

V naslednjih letih se bo treba usmerjati več dela tudi na polje zaščite arhivskega gradiva v izvorno digitalni obliki. Na tem področju lahko kot arhiv ponudimo dobre osnove predvsem s področja poznavanja vsebin pri ustvarjalcih. V okviru izvajanja Strategije razvoja slovenskega javnega elektronskega arhiva se s kadri vključujemo v projekt, ki poteka pod okriljem Arhiva Republike Slovenije in ga izvajamo skupaj vsi javni arhivi. V letu 2024 se je v spreminjajočem tempu zaznavalo ukrepe, ki vodijo k bolj usklajenemu in preglednemu vodenju in spremljanju procesov formiranja Slovenskega elektronskega arhiva. Žal smo z vidika regionalnega arhiva, vezano na tehnične in kadrovske kompetence, bolj v stanju spremljanja ukrepov, se pa s posameznimi kadri vključujemo v delovanje projektnih nalog, ki krepijo projekt e-ARH.si, ki je v aktualni fazi del projekta e-ARH.si: NOO 2022–2025.

b) Zbiranje in strokovno obdelovanje javnega in zasebnega arhivskega gradiva, izdelovanje inventarjev, vodnikov in drugih pripomočkov za uporabo arhivskega gradiva in njihovo objavlanje, objavlanje arhivskih virov

Prehodu od vrednotenja do prevzema smo v zadnjih letih posvetili več pozornosti, predvsem zato, ker na terenu pri ustvarjalcih nastaja kompleksno gradivo v okviru hibridnega poslovanja, kar pomeni dodatne izzive za našo javno službo.

Valorizacija in prevzemanje arhivskega gradiva v arhiv, glavne naloge tudi v nadaljnjih ciljih ostajajo podobne že utečenim praksam zadnjih let. Cilji po področjih:

- gradivo upravnih organov: kontinuirano delovanje, posebej zaključni prevzemi pomembnejših med njimi – skupščin občin do leta 1994. Poglavitno je že prevzeto, na terenu so pa določene zaokrožene serije ali podserije gradiva teh organov. Dejavnost se bo v prihodnosti usmerjala tudi na gradivo območnih enot finančne uprave, centrov za socialno delo, enot geodetske uprave in zavodov za zaposlovanje. Ob tem se predvsem usmerjamo v proces vrednotenja preko vzpostavljenih ali nastajajočih enotnih klasifikacijskih načrtov. Letno se izvaja služba, kar je razvidno iz priloge, na podlagi načrta in tudi na podlagi situacije na terenu.

- gradivo pravosodja: analize stanja na terenu kažejo, da je na tem področju še veliko gradiva v hrambi pri ustvarjalcih. Sproti in še glede na preostanke na terenu je cilj prevzeti gradivo sodišč do leta 1978, sicer pa se že glede na opravljene prevzeme bolj orientirati na obdelavo gradiva, ki je že v arhivu in se umerjati na konkretne, specifične organe v pravosodnem sistemu. Kot kažejo informacije s terena, bo treba pri pravosodnih organih še vedno posvečati veliko skrb gradivu na terenu in pravilni obdelavi pri ustvarjalcih, po drugi strani pa postopoma omejevati prevzeme mlajšega gradiva. Sledimo načrtom, deloma se odzivamo na situacijo na terenu, ki se spreminja, vezano po eni strani na kritično stanje pri materialnem varstvu ali na trend izrazitega kvantitativnega presežka količin gradiva,
- gradivo gospodarskih družb in bančništvo: fokus delovanja sektorja se z vidika pred časom opravljene privatizacije in novih formalnih oblik gospodarskih družb orientira v prvi fazi že na vrednotenje statusa javnopravnih oseb v gospodarstvu glede na opravljanje javne službe. Pretežno še vedno ostaja pozornost sektorja na ažurnem spremljanju zadev na terenu in sprotne odzivanju na nastalo situacijo, kar pomeni sproti prevzeti gradivo podjetij z zaključenim stečajnim ali likvidacijskim postopkom; več pozornosti nameniti večjim in uspešnejšim gospodarskim družbam (vsaj vzorčno tudi zasebnim), ki imajo sicer urejene arhive ter so glede na sicer problematično gospodarsko in kadrovske situacijo po podjetjih sposobni izvesti valorizacijo in predajo gradiva (vsaj za čas do lastninjenja). Skozi letne preglede se na tem sektorju zaznava zelo veliko opravljenega dela, ki je vezano na kompleksne in specifične organizacijske oblike.
- gradivo vzgojno-izobraževalnih organizacij: prevzeti večino gradiva osnovnih in srednješolskih ustanov ter se osredotočiti tudi na specifično dejavnosti. Skozi letne preglede se prepoznava dolgoročni cilj zajeti na tem sektorju raznoliko dejavnost vezano na različne organizacijske oblike kot tudi na specifične glede na geografski izvor gradiva,
- gradivo zdravstvenih in socialnih ustanov: tega gradiva je v arhivu trenutno manj, predvsem je treba aktivirati delo na valorizaciji gradiva bolnišnic, zdravstvenih domov, centrov za socialno delo in domov za ostarele; z ustvarjalci že imamo navezane tesne in kvalitetne stike, sodelovanje bi se moralo v naslednjih letih uresničiti tudi v obliki prevzemov. Ob tem pa se moramo ozirati predvsem na sprejeti Zakon o arhivskem gradivu, ki vsebuje osebne podatke o zdravljenju pacienta (Ur. l. RS, št. 85/16), ki zaustavlja prevzeme določenih kategorij tega gradiva, zelo restriktivno pa omejuje tudi dostop do tega gradiva, zato moramo ob tem ostajati zelo pozorni že na fazo valorizacije arhivskega gradiva in prevzeme omejevati. Kot na vseh sektorjih se tudi tu zaznava velik porast količine gradiva, ob tem pa otežuje obvladovanje velikih količin gradiva tudi spremenljivo hibridno poslovanje ustanov in pojavnih oblik gradiva,
- gradivo kulturnih, znanstvenih ustanov, rekreacija, informiranje: tekoče se opravljajo valorizacije in prevzemi gradiva raznolikih kulturnih in znanstvenih ustanov, ažurno se spremlja tudi stanje na raznolikih področjih javnih zavodov s področja športa, turizma ... Rezultati dela, ki je bilo v preteklosti bolj zanemarjeno, se že kažejo, kot tudi vzpostavljeno zavedanje, da ima arhiv, ne glede na sorodnost dejavnosti omenjenih institucij, jasno funkcijo. Na tem področju naš arhiv v veliko primerih orje ledino pri posameznih tipih ustvarjalcev,
- gradivo članskih organizacij, društev in ostale zasebne provenience: gradivo nekdanjih družbenopolitičnih organizacij in združenj je praktično že prevzeto, vsaj kolikor ga je bilo ohranjenega. Predvsem pa je smoter usmerjati se na procese urejanja poslovanja že pri ustvarjalcih in priprava vzorčnih navodil za odbiranje. Ob zavedanju pomena, ki ga društva opravljajo (in so ga v zgodovini opravljala), se bomo usmerjali tudi na to

področje, ki nam z zakonskega okvira sicer ne omogoča oziroma predpisuje posebne pristojnosti, a s prizadevanji in navezavo stikov z lastniki zasebnega arhivskega gradiva, pogovori z njimi, utegnemo ob kredibilnosti pridobiti še zaupanje, da nam le-ti predajo gradivo v arhiv (kot darilo, v skrajnem in izjemnem primeru pa s prodajo). V zadnjih letih se usmerja veliko pozornosti na prevzeme preostankov gradiva nekdanjih družbeno-političnih organizacij, oziroma formalnih naslednikov v okviru društev pa tudi številnih drugih društev z bolj specializirano oziroma specifično dejavnostjo. Na to področje spada tudi redno sodelovanje s političnimi strankami, ki je z nekaterimi že ustaljeno, z drugimi pa se kontakte, ki bi vodili k predaji gradiva sproti vzpostavlja. Z novelo ZVDAG-A je pridobilo sodelovanje s političnimi strankami tudi še bolj utrjeno podlago. Bolj konkretno pa bo dolgoročno planiranje in izvajanje strategije možno tudi v povezavi s Pravilnikom za valorizacijo oseb zasebnega prava, ki so na podlagi zakona pridobile status delovanja v javnem interesu (Ur. l. RS, št. 96/07).

Ocenjujemo, glede na stanje na terenu ter glede na prakso doslej, da bomo v prihodnjih letih v arhiv prevzemali letno okrog 100 tm gradiva, z izjemo, ko bi prevzeli katero od gradiv večjih sodnih ali upravnih organov, bi to številko presegli. Prevzemanje gradiva se v prihodnjih letih ne utegne pokazati več kot ena od izstopajočih prioritiet, saj so zaostanki na terenu v glavnem že pokriti, se pa utegne počasi spet kazati trend prevzemanja, ko bo minilo vsaj trideset let od vpeljave reformiranih organizacij v devetdesetih letih 20. stoletja, ob tem pa utegne spremembe pospešiti še trend digitalizacije in spremenjenega poslovanja. Z izjemo nekaj posebnih situacij pri ustvarjalcih, vezanih na organizacijsko strukturo ali tipe gradiva, se kaže, da bodo posamezni trendi v prihodnjih letih spreminjajoči glede na spremembe pri njihovih organizacijskih strukturah ali prelomih glede spreminjanja poslovanj z gradivom. Več dela bo zato v prihodnje gotovo treba opraviti na strokovni obdelavi gradiva v arhivu, predvsem pa se bo v prihodnosti treba usmerjati še mnogo bolj na izvorno digitalno gradivo pri ustvarjalcih.

Zakonske obveznosti nam z novo novelo ZVDAG-A nalagajo bolj intenzivne stike z ustvarjalci in tekoče sodelovanje ter poseganje v procese obdelave dokumentarnega gradiva na terenu. Dodatna obremenitev za strokovne delavce v dolgoročnih in letnih načrtih tako prinaša delo v komisijah z izločitvenimi sezname dokumentarnega gradiva pri ustvarjalcih po 13. a členu in 34. členu.

Aktivnosti se osredotočajo tudi na sprotno sledenje in vpisovanje ustvarjalcev arhivskega gradiva v register ustvarjalcev (Regust), ob tem je več navora vloženo že v detekcijo, izvajanje in usklajevanje stikov z ustvarjalci, pri katerih se pojavljajo nejasnosti v interpretaciji opravljanja javne službe ali izvajanja javnih pooblastil.

Strokovna obdelava arhivskega gradiva v arhivu poteka utečeno in v ustaljenem ritmu, kar se pričakuje tudi v prihodnje. Dinamika le-te je vezana predvsem na naravo gradiva samega ter na že opravljeno stopnjo urejenosti gradiva v arhivu. V prihodnje nameravamo vsa naša prizadevanja usmerjati v popisovanje gradiva s pomočjo programa scopeArchiv, ki nam v okviru vzajemnega informacijskega sistema omogoča standardizirano popisovanje in objavo v skladu z mednarodnimi standardi (ISAD/G, ISAAR/CPF). Arhivski strokovni kader, ki je bil v preteklih letih usposobljen za to popisovanje, danes tekoče dela in vpisuje podatke v računalniško aplikacijo. Vsako leto se opazno in izdatno povečuje aktivnost na tem področju. Pohvaliti je konsistentnost dela na tem polju.

Izdajanje publikacij v okviru arhiva bo v prihodnosti odvisno predvsem od pobud in dinamike namenjenih sredstev, vezano pa je tudi na pobude in izvirnost ter presežnost pobud in izvedb,

ki bi jih podajali vsi strokovni sodelavci. Dejavnost ocenjujemo kot pomembno v smislu uveljavljanja in utrjevanja arhiva, kot tudi širše arhivske dejavnosti, odnosa do kulturne dediščine oziroma zgodovine na sploh v družbi. V preteklosti so se v okviru arhiva tudi uveljavile serije publikacij, s katerimi nameravamo nadaljevati.

Prepoznavnost arhiva in njegove dejavnosti nameravamo še naprej graditi tudi na pripravi občasnih lastnih ali gostujočih razstav. Glede na kvaliteto obdelave in predstavitev tematik smo dosegli za arhiv že kar zavidljivo raven, poleg tega je razstavna dejavnost z nekaj projekti v zadnjih letih dosegla visok nivo, ne le v smislu sodelovanja med slovenskimi arhivi (in muzeji), temveč tudi v smislu mednarodnega sodelovanja s skupnimi ali gostujočimi razstavami.

Zgodovinski arhiv Celje se bo v svoji strategiji poskušal vse bolj uveljaviti kot sodobna institucija, zato se že nekaj časa oprijemamo modernih pristopov v sporočanju ter poskušamo dvigniti prepoznavnost institucije s projekti, ki so v idejni zasnovi (ali izvedbi) na čim višjem nivoju ter se spogledujejo s sodobnimi trendi delovanja svetovnih arhivov, ki v komuniciranju z okoljem (pri)dobivajo nove vrednosti. Inventivnost nekaterih projektov v preteklih letih jasno nakazuje na dobre in posnemanja vredne zasnove, ki jih imamo namen načrtovati tudi v okviru dolgoročnih načrtov. Letno spremljanje teh rezultatov lahko le potrjuje dobro strateško zasnovo in dolgoročno delo na izvedbi programa.

c) Hranjenje in materialno varstvo arhivskega gradiva

Hramba in materialno varstvo pomeni enega od osnovnih pogojev opravljanja naše dejavnosti. Ob utečenem prevzemanju arhivskega gradiva v stavbo utegnejo postati depojski prostori arhiva z leti premajhni. Situacija bo postala kritična čez nekaj let. Zaenkrat imamo prostora in kovinskih polic dovolj, potrebno pa bo sprotno spremljanje, dopolnjevanje in izboljševanje pogojev hrambe ter reševanje novih specifičnih potreb javne arhivske službe. Po zadnjih analizah je na terenu še okrog 20 km arhivskega gradiva, ob dejstvu, da imamo v hiši trenutno nekaj več kot 9 km gradiva, bo torej nujno treba iskati rešitve.

V letu 2024 smo poskušali premakniti bližje realizaciji možnost odkupa dela kletnih prostorov in pripadajočega zemljišča, ki bi zaokrožil prostorsko delovanje javne službe v okviru ene stavbe v objektu na naslovu Teharska cesta 1, Celje. Podjetje Metro d.d. je namreč proti koncu leta 2023 prvič bolj jasno podalo namero po prodaji dela kleti in pripadajočega parkirišča. Nakup je del dolgoletne strateške politike arhiva, ki jo potrjuje tudi Ministrstvo za kulturo, arhiv pa je imel vselej ob tem podporo tudi s strani sveta zavoda in lokalne skupnosti. Zelo aktivno smo pobudo in izzive poskušali predstavljati tudi ustanovitelju. Že takoj po ponudbi je bila poslana ministrstvu programska naloga, ki je nakazala postopke in vsebino reševanja prostorskih izzivov. Na vsako spremembo ali dopolnilo s strani ministrstva smo bili vselej tudi zelo hitro odzivni, a so postopki očitno zelo zamudni, kljub temu, da predstavljamo naše potrebe kot utemeljene in potrebne.

Vezano na materialno varstvo, ugotavljamo stabilno izvajanje in spremljanje pogojev, ki sicer niso kritični, niso pa z druge strani idealni. V depojih prihaja v času ekstremno visokih ali nizkih zunanjih temperatur do mejnih vrednosti glede na potrebe hrambe. Rešitve smo preverjali v smislu poizvedb po investicijah, ki bi se rešile z investicijo v klimatizacijo, a je slednje vezano na izrazito velike stroške, kot tudi večje posege v stavbo. Klimatizacijo v nekaterih manjših depojih (fototeka, starejše gradivo) rešujemo parcialno, kar najbrž ni najbolj ustrezna rešitev. Parcialno ekonomiko boljše energetske varčnosti objekta smo rešili deloma leta 2019 z izvedeno investicijo sanacije kotlovnice in posodobitvijo ogrevalnega sistema, v prihodnosti pa

gre rešitve iskati v celoviti energetske sanaciji objekta. S posegi v stavbo smo v preteklosti rešili nekaj osnovnih težav, ki so se pokazale (depo za načrte in plakate, fototeka) ter zadeve po korakih peljemo do bolj celostnih rešitev. V preteklih letih smo vse posege načrtovali in realizirali v veliki večini z izvajanjem v okviru sredstev vzdrževanja stavbe. Pristop k temu pa se je z letom 2021 spremenil, saj se del sredstev, ki ga pridobimo s postavke deleža oddajanja prostorov vrača v proračun ministrstva in ne ostaja na razpolago zavodu v tolikšni meri, da bi s sprotnimi ukrepi, vezanimi na potrebe po vzdrževanju, vlagali v objekt in prostore primerljive deleže, kot jih je pred letom 2021.

Kvaliteta hrambe in materialnega varstva se dviga tudi z digitalizacijo gradiva, kar obenem ob zagotovljenih boljših pogojih pomeni tudi večanje dostopnosti gradiva uporabnikom. Proces digitalizacije poteka vsako leto skladno s programom. Z leti pa se je pokazal problem dolgoročne hrambe in prezentacije digitaliziranega gradiva zunanjim uporabnikom. Količina in raznolikost gradiva v elektronski obliki namreč skokovito narašča ob tem pa so sistemske zahteve, ki omogočajo implementacijo s programsko opremo in iskalniki kompleksne. Digitalizacija tako v veliki meri tekoče poteka v smislu servisiranja uporabnikov parcialno, na ta račun pa ostane manj resursov, ki bi konsistentno reševali celovit postopek od zajema in metapodatkovne obdelave do dostopa uporabnika. Ob tem pojavu pa se je nujno potrebno vedno bolj usmerjati tudi na stopnjo varne hrambe digitalnega gradiva, saj uporaba in varnost digitalnih zapisov odpira povsem drugačne dejavnike tveganja pri hrambi gradiva, kot to obvladujemo na polju klasične hrambe. V dolgoletnih ciljih se bomo po eni strani ozirali v hrambo vezano na centralni repozitorij SJAS, deloma na hrambo, vezano na lokalno obvladovanje zapisov.

č) Vodenje evidenc javnega in zasebnega arhivskega gradiva

Zgodovinski arhiv Celje vodi evidence skladno s predpisi. V zadnjih letih so bila prizadevanja usmerjena v vodenje novih evidenc v elektronski obliki, kar je zelo uporabno z vidika dostopnosti in uporabe, manj pa z vidika pravne veljave. Politiko vodenja evidenc poskušamo sproti usklajevati v najboljši meri tudi z evropsko in slovensko zakonodajo, v zadnjih letih je poudarek posebej na vodenju evidenc, ki vsebujejo osebne podatke. V preteklih letih so se izvedli temeljni koraki k vzpostavitvi tehnične rešitve uvedbe učinkovitejšega vzpostavljanja elektronskega informacijskega sistema za upravljanje z dokumenti. Poleg tega na enak način pričakujemo sprejemanje (vzorčnih) notranjih pravil za poslovanje in upravljanje z elektronskimi dokumenti, kateremu moramo v prihodnjih letih dati mnogo več poudarka. Žal je tu opaziti veliki razkorak v smislu zakonskih regulativ in dejanskega stanja.

V strategiji vodenja evidenc se v zadnjih letih vzpostavlja trend usklajenega vodenja nekaterih evidenc na nivoju celotne javne arhivske mreže, kar je po svoje v trendu centralizacije večine procesov, podobno kot v poslovnem svetu, javni sektor skladno s pristopom vpeljave oblačnih podatkovnih baz sledi bolj kontrolirani vpeljavi sistemov, a je slednja z razloga tradicijskih pristopov raznolikih okolij pogosto otežena, v smeri zapovedanih zakonskih rešitev pa se postopoma vpeljuje (npr. vodenje registra ustvarjalcev javnega arhivskega gradiva, izvajanje strategije razvoja slovenskega javnega elektronskega arhiva ...) in prihaja v sodobno (upo)rabo. Med najbolj frekventno rabljene evidence arhivskega gradiva se v zadnjih letih pri uporabnikih koristita tako elektronski vodnik po fondih in zbirkah (dostop prek spletne strani – portala vodnik.zac.si) in vzajemni informacijski sistem za vodenje arhivskega gradiva v okviru SJAS ter na temu temeljena rešitev virtualne čitalnice.

Cilj Zgodovinskega arhiva Celje je sledenje in prilagajanje tem trendom, ki jih narekuje razvoj in strategija, obenem pa usmerjanje na pozornost, da se na strokovne delavce v arhivu in uporabnike čim bolj učinkovito prenese nov pristop, ki je tudi v svetu zelo redek in gre v

slovenskem primeru izpostaviti njegovo prednost, saj edinstvenost, obenem pa tudi usklajenost delovanja SJAS na nivoju celotne države izpostavlja prednost, ko tako slovenska strokovna arhivska služba kot tudi uporabniki lahko pristopajo do podatkov in znanja skozi eno vstopno točko.

d) Izdelovanje vodnikov in drugih pripomočkov o arhivskem gradivu, ki je v tujini in se nanaša na Slovenijo in Slovence, dopolnjevanje lastnega gradiva z reprodukcijami tega gradiva

Arhiv je to dejavnost v preteklosti utečeno usmerjal na evidentiranje gradiva v arhivih v regiji. Program se izvaja v skladu s potrebami ali predlogi sodelavcev. V zadnjem obdobju proces kontinuirano poteka z evidentiranjem v Arhivu Jugoslavije, ki je usklajeno s programi Arhiva Republike Slovenije in na tej liniji poteka tudi objavljanje rezultatov opravljenih evidentiranj.

e) Dajanje arhivskega gradiva v uporabo, izdajanje prepisov oz. kopij dokumentov ter potrdil na podlagi dokumentov

Skozi spremljanje letnih rezultatov se lepo prepoznavajo trendi in sledenje potrebam družbe po dostopu do informacij o arhivskem gradivu. Dolgoročni trend se kaže na vse večji uporabi arhivskega gradiva s strani uporabnikov vezanih na specifične potrebe in postopke. V največji meri se v zadnjih letih večajo zahtevki po pridobivanju dokumentacije za namene različnih upravnih postopkov. Tudi v novih razmerah se interes ne manjša in še vedno prihaja do močno zaznavnega povpraševanja, poizvedb in izdaj potrdil in kopij gradiva s področja gradbene dokumentacije. V zadnjih par letih se je glede na situacijo poprej celo zelo močno in izrazito povečala aktivnost do te mere, da zelo vpliva na delo in prilagajanje delovnih nalog, v kolikor želimo slediti hitremu režimu reševanja vlog in s tem zagotavljanja učinkovitega servisa državljanom. Dejavnost dajanja gradiva v uporabo in izdajanja potrdil in kopij določajo v največji meri zakonski predpisi, ki opredeljujejo tudi izvajanje. Dolgoročni plan na področju te dejavnosti je torej slediti na eni strani povpraševanju uporabnikov ter naše predpisane naloge v okviru zakonodaje izvajati in prilagajati. Zaradi trenda dviga uporabe gradiva v upravne namene bo kot kaže treba usmerjati več pozornosti na ta segment opravljanja javne službe. Vezano na učinkovito izvajanje postopkov smo pogosto s strani uporabnikov pohvaljeni, ker odzivno, prioritarno in kompetentno priskrbimo informacije, ki so ključne pri reševanju njihovih izzivov.

f) Opravljanje raziskovalnih nalog na področju arhivistike, zgodovine in drugih ved, povezanih z arhivskim gradivom.

Arhivistika se uveljavlja kot interdisciplinarna veda, ki je izrazito podvržena tudi številnim spremembam. Strokovni kader mora z vidika spremljanja sprememb bdeti nad dognanji in vsaj slediti strokovnim smernicam, v koliko jih ne sooblikuje. Podpirati gre zato še naprej raziskovalno delo zaposlenih, s pomočjo katerega pridobivajo kompetence, znanje in samozavest, ki je za vsakega uslužbenca pomembna. Skozi raziskovalne naloge, ki najdejo odmev v okviru predstavitev na strokovnih srečanjih, posvetovanjih ali ob posebnih priložnostih, se tudi večja prepoznavnost arhiva v družbi.

g) Izdajanje publikacij

Diseminacija znanja skozi publiciranje je ena od dobro sprejetih praks dela arhiva. Izdajanje publikacij je tesno povezano z zagotavljanjem za to namenjenih sredstev. Vsekakor bo še naprej

naša težnja vezana k cilju, da nadaljujemo z izdajanjem publikacij, ki večajo dostopnost gradivu in pomenijo afirmacijo arhivske dejavnosti v strokovni in širši javnosti.

h) Knjižnična dejavnost

Knjižnico prepoznavamo kot podporo delu strokovnih kadrov, v določeni meri pa tudi kot podporo raziskovalcem v čitalnici. Redno se vpisuje knjižne novosti v sistem Cobiss, knjižni fond pa se sproti bogati, in sicer predvsem na osnovi izmenjav domačih in tujih arhivov. Novi naslovi pa prihajajo v naš knjižnični fond tudi na podlagi "obveznega izvoda", ki ga pogodbeno opredelimo v primerih objav reprodukcij našega gradiva pri posameznih založnikih.

i) Organiziranje priložnostnih razstav in raznih kulturnih prireditev

Usmerjevanje javne službe k uporabniku je dolgoletni trend delovanja Zgodovinskega arhiva Celje. Organizacije dogodkov v arhivu so ključnega pomena za prepoznavnost naše dejavnosti, zato jih je treba še naprej izvajati. V letnih načrtih je vedno priprava vsaj ene lastne razstave in organizacija nekaj drugih dogodkov, bodisi ob predstavitvah publikacij bodisi ob odprtju gostujočih razstav. Zelo dobro sodelujemo z veliko šolami, tudi zunaj naše regionalne pristojnosti, ki dopolnjujejo svoje učne vsebine z obiski v arhivu. Že uveljavljen koncept delovanja širjenja naše službe in njena promocija "zunaj zidov stavbe" se je v zadnjih letih obrestoval z vidika večanja stikov z okoljem in vzajemnega sodelovanja tako z organizacijami kot tudi z društvi in posamezniki.

j) Knjigoveška in restavratorska dejavnost

Z nekaj opreme in znanja smo v arhivu sposobni izvajati zgolj osnovne restavratorske in knjigoveške posege. Od leta 2023 smo zaradi kadrovskega primanjkljaja na tem polju pričeli iskati rešitve, ki se bodo morda pokazale v ukrepih čez par let. V okviru sredstev in kadrov bomo to dejavnost izvajali naprej, pri čemer že nekaj časa dajemo prednost izdelavi standardne in prilagojene tehnične zaščitne opreme, v letu 2024 pa smo uvedli nekaj ukrepov za novi kader v smislu učenja kompleksnih veščin obvladovanja postopkov preventivnega varstva, konzervacije, restavracije in knjigoveštva. Znotraj centra, ki služi postopkom materialne zaščite arhivskega gradiva pa se predvsem posvečamo izdelavi zaščitne opreme, ob različnih mapah predvsem izdelavi arhivskih škatel uveljavljenega modela EcoVerde kot tudi novejšega z mednarodnimi standardi za trajno hrambo prilagojenega modela arhivske škatle IsoForte.

4. OCENA USPEHA PRI DOSEGANJU ZASTAVLJENIH CILJEV

Primerjava zastavljenega vsebinskega načrta s potrjenim programom za leto 2024 in poslovnim poročilom za leto 2024 nam kaže na naslednje značilnosti:

Primerjave zastavljenih programov s poslovnim poročilom kažejo, da so prizadevanja po izpolnitvi ciljev peljala do situacije, v kateri bi lahko ocenili, da so uporabniki, partnerji, kolektiv in ustanovitelj zavoda z doseženimi preglednimi in v vsa polja usmerjenimi rezultati dela lahko zelo zadovoljni. Program je bil namreč bil izveden v pričakovanih okvirjih, v veliko segmentih pa tudi bistveno presežen.

1. *Vrednotenje dokumentarnega gradiva pri javnopravnih osebah, dajanje pojasnil v zvezi z dolžnostmi javnopravnih oseb glede dokumentarnega gradiva, izvajanje strokovnega nadzora in usposabljanje uslužbencev, ki delajo z dokumentarnim gradivom*

Sodelavci v sektorjih, ki pokrivajo različne ustvarjalce, so uspeli zunanjo službo organizirati v tolikšni meri, da so opravili več dela, kot smo načrtovali. Opravljeni so bili 104 obiski pri ustvarjalcih, načrtovali smo jih 86. Izpostaviti pa gre celo vrsto opravljanja nenačrtovanih stikov, ki so vezani na prav vse sektorje. Ob tem so arhivisti močno presegli tudi rezultat, ki ga merimo na polju večoperabilnosti stikov, ko kontakti z ustvarjalci niso vezani zgolj na nadzor na terenu. V tem polju so rezultati zelo pohvalni, saj smo v letu 2024 našli stike s kar 193 imetniki.

Priloga obrazca poročila za leto 2024 pod to točko kaže na nadvse pestro in prepleteno dejavnost strokovne službe na terenu, katere uspeha ne moremo meriti zgolj z opravljenimi obiski in nadzori, temveč se odraža v komunikaciji z ustvarjalci dobesedno na dnevni ravni. Kontakti med ustvarjalci in pristojnimi arhivisti so vezani predvsem na povečevanje pristojnosti, ki jo arhivska strokovna služba usmerja že na področje dokumentarnega gradiva. Služba se je tako veliko ukvarjala s potrjevanjem klasifikacijskih načrtov, s pripravo in izdajanjem navodil za odbiranje, z izločitvenimi sezname dokumentarnega gradiva in drugimi tekočimi posli, vezanimi tako na pisarniško papirno kot tudi elektronsko poslovanje. V letu 2024 je bilo izdanih 21 (načrtovanih 15) navodil za odbiranje. Tudi tu je bil program močno presežen predvsem zaradi interventnih izdaj navodil ali prilagajanja le-teh sprotnim potrebam pri ustvarjalcih.

Na področju uprave se je veliko poudarka dalo na raziskavo stanja terena pri geodetskih upravah, kjer sektor čaka v prihodnosti več kompleksnejših izzivov, zelo odzivno in dinamično pa je bilo tudi delo s Centri za socialno delo, kjer se je ugriznilo v zahtevne naloge vezane na prevzemanje elektronskih evidenc, sektor uprave pa je sledil reprezentativnemu vzorcu raznolikih ustvarjalcev tudi s konsistentnimi pregledi za zelo pomembno področje lokalne samouprave, kjer so ključni partner občine. Pri sektorju pravosodja je bilo več fokusa na strokovnem nadzoru sodišč in notarjev, tudi tu pa se kažejo izzivi vezani na vrednotenje in posledično prevzemanje hibridnega arhivskega gradiva. Izrazito izstopajoče v procesih nadzora in vrednotenja se je po količini in raznolikosti tudi v letu 2024 pokazalo in izkazalo področje gospodarstva in bančništva, kjer so gospodarske družbe, agencije, zadruga, zbornice, različni javni zavodi in (komunalna) podjetja izstopala glede na specifikke poslovanja vezane na sisteme ali področja, ki vsako po svoje obeta glede na potencial bogastva arhivskega gradiva, ki ga slednje odseva skozi družbeni pomen v specifičnih okoljih (npr. glede na konkretne lokacije, energetika, kmetijstvo ...). V letu 2024 gre tudi pohvaliti zelo agilno službo na polju sodelovanja z ustvarjalci s področja vzgoje in izobraževanja, kjer so stiki potekali

nepričakovano v največji meri v dialogu z ustvarjalci, ki niso bili uvrščeni v letni program dela, ob tem pa so bile izpolnjene tudi vse po programu predvidene naloge s poudarkom na zelo veliki geografski razpršenosti in funkcijah ustvarjalcev. Področje kulture in društev je tudi v letu 2024 bilo zavzeto in učinkovito v kontekstih opravljanja nalog od pojasnil do pisnih strokovnih navodil, v svoj delokrog pa je vključilo zelo raznolik nabor ustvarjalcev. Področje zdravstva je z ustaljenim ritmom sledilo predvsem tekočim zadevam vezanim na strokovni nadzor, vrednotenje in svetovanje, pri čemer že več let izrazito deluje na ozaveščanju ustvarjalcev in vzajemnem zavedanju vezanem na pomen, specifik in občutljivost dokumentacije, ki nastaja v njihovem procesu ter slednjega udejanja skozi sprejemanje pisnih strokovnih navodil ali sprotnim bdenjem nad procesi izločanja dokumentarnega gradiva.

Izvedba izobraževanj v letu 2024 je potekala skladno z načrtom in potrjenim programom dela 2024, v kvantitativnem smislu je bil tudi tu rezultat presežen. V skladu s programom smo izvedli vseh predvidenih 5 izobraževanj in opravili še enega več, skupaj 6. Delno smo izobraževanja izvajali na klasičen način na lokaciji arhiva, deloma pa na daljavo. Skupno število slušateljev je bilo na ravni preteklih let, a tudi tu je bil presežen trend preteklih let. Na izobraževanjih je skozi celotno leto 2024 sodelovalo kar 345 slušateljev (v letu 2018/199, 2019/380, 2020/128, 2021/325, 2022/310 oseb, 2023/324 oseb). Če opravljanje tega dela nalog usmerimo v rezultate, ki so vezani na število tistih, ki so opravili v letu 2024 preizkus strokovne usposobljenosti, lahko ugotovimo, da je rezultat sicer nekoliko nižji kot leto poprej, a je to predvsem rezultat že dobro pokritega in opravljenega dela preteklih let. V letu 2024 je preizkus opravilo 48 posameznikov (2019/52, 2020/32, 2021/65, 2022/43, 2023/65). Z rezultati dela na tem področju smo torej lahko zelo zadovoljni. Skupaj je doslej skozi celotno periodo izvajanja te dejavnosti opravilo preizkuse v našem arhivu že 1.560 kandidatov oziroma kandidatk.

Celostno gledano smo torej v letu 2024 področje vrednotenja, nadzora in izobraževanja pri ustvarjalcih uspeli zelo dobro pokriti in ga kot v letih 2022 in 2023 dopolnjevali z vpeljavo novih pristopov in tehnologij. Slednje so sicer zgolj pripomoček, ki zbliža potrebno sodelovanje, a po drugi strani postajajo že eden od standardov izvedbe izobraževanj. Zaznati je tudi več sodelovanja med sektorji znotraj arhiva, kar je znova lep pokazatelj zmožnosti komplementarnega dela znotraj arhivske službe, ki ni omejena zgolj na posamezne »vrtičke« po posameznih področjih.

Sicer pa na tem področju rezultate podrobneje podaja priloga obrazca, ki izkazuje delo na zelo raznolikih tipih ustvarjalcev (in gradiva), po drugi strani pa se ta služba izvaja geografsko zelo razpršeno.

2. Pridobivanje, vrednotenje in strokovna obdelava javnega in zasebnega arhivskega gradiva, izdelovanje inventarjev, vodnikov in drugih pripomočkov za uporabo arhivskega gradiva in njihovo objavlanje, objavlanje arhivskih virov

V letu 2024 je bilo zaznati razpršeno in tudi zelo povečano dejavnost na vseh pod to točko zajetih aktivnostih. Dinamika na področju pridobivanja gradiva je po eni strani težje predvidljiva in odvisna od več dejavnikov glede na konkretno nalogo, je pa glede na izvajanje in količino opravljenega dela vsako leto izvedena v primerljivem obsegu. Tako po število fondov kot tudi po količini so rezultati iz leta v leto nekoliko spremenljivi, a v skladu s povprečji več let. V letu 2024 smo prevzeli 29 fondov javnega arhivskega gradiva (tu so šteti novi in dopolnjeni fondi in zbirke) (2023/43, 2022/47, 2021/52, 2020/30, 2019/30). Količinsko pa smo v letu 2024 prevzeli 185,1 tm gradiva (po programu planirano 35,4 tm), kar pomeni precejšen

presežek programa, šlo je namreč za prevzeme večjih ustvarjalcev, ki hranijo tudi večje količine gradiva. Gre za presežek, ki bo v naslednjih letih verjetno težje ponovljiv, saj je glede na dinamiko in količine v preteklih letih ta vrednost bila v glavnem nižja ali pa je zdaj bolj zdaj manj valovala.

Če se osredotočimo samo na pridobivanje zasebnega gradiva, je situacija presežena v primerjavi s predhodnimi leti (2019/20, 2020/19, 2021/18, 2022/17, 2023/16), saj smo v letu 2024 prevzeli 29 fondov (novi fondi in dopolnjeni fondi in zbirke). Tudi količina prevzetega gradiva je višja kot v preteklih nekaj letih, in sicer 14,1 tm spisovnega gradiva in 348 fotografij (2023/4,2 tm /2022/5,2 tm, 2021/12,5 tm, 2020/13,6 tm, 2019/7,8 tm.). Prevzeme zasebnega gradiva ocenjujemo v zadnjih letih za zelo uspešne predvsem z vidika zagotavljanja celovitosti in vsebinske pokritosti vsebin, ki jih je nemogoče prevzemati preko javnopravnih oseb in prav zato zagotavljajo takšni prevzemi (v največji meri so to darovi posameznikov) eno od ključnih stopnic k preseganju upravne službe arhiva in utemeljitvi arhiva kot tiste institucije, ki zagotavlja pokritost vsebin za čim širši zajem zgodovine človekove dejavnosti.

Na polju strokovne obdelave gre zagotovo izpostavljati delo, ki se navezuje na vnašanje podatkov in relacij v vzajemno bazo slovenskih arhivov (združena 2020). S pomočjo spletnega orodja scopeArchiv smo v Zgodovinskem arhivu Celje tudi v letu 2024 prispevali zelo viden delež, ki dviga vrednost in pomen arhivske javne službe in servisa tako z vidika pregleda, upravljanja in dostopa do informacij.

Sproti pa so se vnašali preko leta 2024 podatki, ki so številčno nadgradili vnose preteklih let. V letu 2024 smo v skupno bazo prispevali 39.233 zapisov (2023/45.478, 2022/31.653, 2021/52.002, 2020/42.833, 2019/29.326, 2018/45.964, 2017/41.597, 2016/31.670). Rezultat je posledica pretežno novih ročnih vnosov in gre le v mali meri za uvoz podatkov v sistem.

Skupno število zapisov v bazo modula popisovanje gradiva s strani Zgodovinskega arhiva Celje je tako ob koncu leta 2024 štelo že 566.987 popisnih enot (2023/527.754, 2022/482.276, 2021/450.687, 2020/398.623, 2019/356.437), od tega je bilo v letu 2024 vpisov na nivoju fondov 20 (2023/32, 2022/22, 2021/19, 2020/30, 2019/25), na nivoju serij 647 (2023/214, 2022/296, 2021/356, 2020/1323, 2019/1000), na nivoju podserij 647 (2023/426, 2022/496, 2021/983, 2020/657, 2019/374), na nivoju združenih dokumentov pa 35.366 (2023/28.493, 2022/23.454, 2021/49.717, 2020/40.188, 2019/26.605) in na nivoju dokumentov 2.155 (2023/16.310, 2022/7.383, 2021/927, 2020/635, 2019/1.307) zapisov. Rezultat skozi leta je odvisen od razporeditve del znotraj sektorjev, kot tudi od vključevanja obstoječih ali dodatnih kadrov, ki se vključijo v proces vnašanj normativnih vrednosti. Že več let zbiranja podatkov izkazuje, da ostaja Zgodovinski arhiv Celje še vedno med najbolj vitalnimi in učinkovitimi vnašalci zapisov in povezav v vzajemni sistem. Ob tem opravljenem delu pa omenimo še delo, ki se sproti opravlja na revidiranju zapisov in modifikaciji le-teh iz statusa »v delu« v status zaključenih in objavljenih vnosov, kjer nas čaka z vidika presežkov vnosov še veliko dela.

Dopolnjevanje podatkovne baze se kaže v prirasti vlog uporabnikov, ki posredujejo svoje zahteve na podlagi objavljenih zapisov v bazi in dostopnih preko iskalnika na spletu. Kot uspešno bi ocenili tudi rabo elektronskega vodnika, ki je dostopen v prenovljeni obliki preko podstrani – portala vodnik.zac.si na naši glavni spletni strani. V posebej in prilagojeni izkušnji poizvedovanja vodnika »arhivskega duha« sta učinkovito povezana oba sistema, ki delujeta tudi neodvisno drug od drugega ter pomenita dodaten dvig vrednosti storitev tako skozi kriterij varnosti kot tudi dostopnosti.

Rezultati na polju popisovanja vselej niso takoj dostopni potencialnim uporabnikom ali pa ti odkrivajo njihov pomen šele po preteku določenega obdobja. Vezano na popise raznolikih tipov

gradiva in ustvarjalcev in kontinuirano večletno delo računamo, da bodo ti popisi našli odmev v raziskavah, saj gre za tip virov, ki doslej ni bil zajet v interpretacije, začeni s popisi pravosodnih organov za starejša zgodovinska obdobja do popisov upravnih spisov 19. in 20. stoletja, do drugih specifičnih tipov, vezanih na izpostavljene javne ali bolj marginalne zasebne dejavnosti ...

3. Vrednotenje javnega dokumentarnega gradiva v arhivih, izločanje nepotrebnega dokumentarnega gradiva in odbiranje arhivskega gradiva v arhivih ob strokovni obdelavi

Na področju vrednotenja smo v letu 2024 načrtovali delo na 27 fondih in zbirkah, poročilo pa kaže izvedena dela na 73 fondih. V veliki meri gre tu le deloma za vrednotenje, največji del tega dela in izkazov gre predvsem na (pre)urejanje gradiva in strokovno obdelavo, ki temelji na prevzemnih seznamih. Deloma gre tudi za združevanja ali pa preurejanja posameznih delov gradiva v nove posamezne fonde, ki so poprej bili deli enega ali pa različnih zbirk in fondov. Ta proces preurejanja je še posebej zamuden, saj zahteva vpeljavo celostnega postopka obdelave gradiva, skoraj kakor bi praktično na novo opravili prevzem, urejanje in popisovanje.

Tudi na tem področju so rezultati in primerjava programa preteklih let dobri. Kot izkazuje priloga obrazca je v letu 2024 potekalo delo na 119,7 tm (2023/83,0 tm, 2022/91,4 tm, 2021/134,2 tm, 2020/87,2 tm, 2019/49,50 tm, 2018/76,10 tm) gradiva. Ob tem smo zaključili dela na 59 popisih od načrtovanih 21, kar količinsko izkazuje delo na 41,6 tm (2023/39,0 tm, 2022/62,8 tm, 2021/118,7 tm, 2020/163,42 tm, 2019/51,6 tm) gradiva. V preteklih letih je bilo več presežka na tem delu predvsem zaradi fokusa dela, ki se je osredotočal na delo z gradivom predvsem zaradi zaprtega javnega življenja v času epidemije Covid-19, v letu 2024 smo torej spet na nivoju pred tem obdobjem in ga celo presegli. Tudi na tem področju gre torej zelo pohvaliti strokovni kader, ki je količinsko in načrtno se fokusiral predvsem na obdelavo in popisovanje fondov s področja uprave. Odlični so tudi rezultati za področja gospodarstva, šolstva, članskih organizacij, z leti pa se bo zagotovo pokazalo kot koristno in zelo uporabno delo s fondi s področja glede na paleografijo in tujejezične vire težje dostopnega starejšega arhivskega gradiva.

4. Hranjenje in materialno varstvo arhivskega gradiva

V letu 2024 smo pozornost materialnemu varstvu namenili skozi več opravljenih nalog, a vendar večjih sprememb na tem področju ni bilo, nekaj dodatnih investicijskih sredstev je bilo namenjenih nakupu novih arhivskih polic in regalov. Ob tem gre omeniti tudi spremljanje leto poprej na novo vpeljane rešitev v obliki spletne aplikacije (TeHu), ki smo jo razvili in implementirali za bolj avtomatizirano zajemanje in prezentacijo mikroklimatskih pogojev v skladiščih.

V priročni delavnici smo izdelali 2127 arhivskih škatel, to je standardnih in posebnih arhivskih škatel, kar nam omogoča razmere, da lahko sproti in v prihodnosti zamenjamo več tehnične opreme v arhivu in zagotovimo boljše materialne pogoje za vse gradivo, ki ga bodisi preurejamo bodisi se z novimi prevzemi vključuje v nove in dopolnjene fonde in zbirke.

V letu 2024 smo v nabor arhivskih škatel, ki služijo tehnični opremi predvsem na račun preurejanja in prevzemov, vključili nov model arhivske škatle IsoForte, ki glede na kvaliteto

materiala ustreza vsem mednarodnim standardom za trajno hrambo (ISO 16245A). Poleg že desetletja uveljavljenega modela arhivske škatle EcoVerde, naš nov produkt omogoča dvig standarda izvajanja javne arhivske službe v Sloveniji, saj se primerljivi produkti v našo državo po našem vedenju le še uvažajo iz tujine.

Pogoje materialnega varstva seveda posledično izboljšuje tudi proces digitalizacije. Slednji je v preteklih letih na račun dodatnih sredstev Ministrstva za kulturo zelo hitro rasel, a v letu 2024 teh dodatnih sredstev ni bilo. Glede na dejstvo, da smo digitalizacijo izvajali z lastnimi kadrovskimi resursi pa je količinski rezultat zelo dober. Večji del izdelave reprodukcij gre sicer predvsem na račun izdelave uporabniških digitalnih kopij in manj za planirano zaključeno digitalizacijo fondov in zbirk. Digitalizacijo smo torej izvajali po eni strani glede na program, lastne kadre in opremo ter po drugi predvsem glede na interes posameznih uporabnikov, ki so se tekom leta seznanjali z gradivom, ki ga hranimo. V letu 2024 smo tako našli 22.780 opravljenih digitalnih posnetkov. Rezultat je manjši glede na zadnja leta (leto/št. posnetkov: 2016/9.177, 2017/17.761, 2018/23.883, 2019/11.052, 2020/11.594, 2021/54.245, 2022/66.495, 2023/32.510), deloma predvsem zaradi zahtevnejših formatov, postopkov in parcialnih potreb uporabnikov.

5. Vodenje evidenc javnega in zasebnega arhivskega gradiva

V letu 2024 je bilo manj aktivnosti zabeležene na dopolnjevanju Registra ustvarjalcev, ki je centralno voden pri Arhivu Republike Slovenije. Preko leta pa se je nemoteno dopolnjeval register fondov in zbirk. Opazen je prirast števila fondov in zbirk, ki je v letu 2024 dosegel število 1782 fondov in zbirk (9245,3 tm).

Dopolnjevala se je torej tudi evidenca o prevzemih arhivskega gradiva, tekoče pa se je dopolnjevala tudi evidenca preizkusov strokovne usposobljenosti delavcev javnopравnih oseb, ki delajo z dokumentarnim gradivom.

6. Evidentiranje arhivskega gradiva v tujini

V letu 2024 se je kontinuirano izvajalo potrjen program evidentiranja gradiva v Arhivu Jugoslavije (Srbija). Skupaj so se glede na predvideno učinkovitost izvedli 4 delovni dnevi evidentiranja, ki bo po zaključku procesa objavljeno v okviru objav serij Arhiva Republike Slovenije »Evidentiranje arhivskega gradiva v tujini«.

7. Evidentiranje zasebnega arhivskega gradiva pravnih in fizičnih oseb

Na območju pristojnosti Zgodovinskega arhiva Celje gojimo precej intenzivne stike z zasebniki, a do postopka razglasitve arhivskega gradiva zasebnikov s strani ministrstva za kulturo še ni prišlo. Stanje je vezano predvsem na oceno situacije in razmer, ko delo, ki bi ga izvedli lahko z evidentiranjem, na podlagi vzpostavljenega zaupanja vselej že sproti nadgrajujemo bodisi v prevzem gradiva v arhiv bodisi vsaj v izposojno gradiva, ki ga uvrščamo v zbirke digitalizatorov. Na tem področju bi za izpolnitev te naloge javne službe zagotovo bila dobrodošla predvsem večja iniciativa in interes s strani imetnikov, po drugi strani pa bolj izpostavljeno in tekoče sodelovanje pri procesu od pobud do podpore pri vrednotenju in

predvidenem vzpostavljanju faz vodenja postopka s strani ministrstva, ki zasebno gradivo formalno razglasi za arhivsko.

8. *Uporaba arhivskega gradiva*

Cilj celotnega procesa in rezultat kompleksnosti opravljanja javne službe se prepoznava v končni fazi še najbolj pri uporabi arhivskega gradiva. Uporaba arhivskega gradiva je področje, ki je v letu 2024 bilo zopet zelo izpostavljeno, saj je slednje vselej na preizkusu javnosti. Povpraševanje po informacijah v arhivskem gradivu se je v zadnjih letih izkazalo za eno od izstopajočih nalog, ki konstantno zavzema velik del opravil kadrov in delovnega časa. Skozi potrebe po raziskovanju ali pridobivanju dokazil pa arhiv prihaja v stik z velikim številom uporabnikov.

Številke tudi v letu 2024 izkazujejo dejstvo, ki ga poudarjamo že nekaj let. Spet lahko izpostavimo dejstvo, da arhiv postaja vedno bolj organ, ki je podaljšana roka procesom upravnega in pravosodnega poslovanja. Vpetost v sisteme, ki so vezani na zagotavljanje pravne varnosti državljanov in na okolje, ki omogoča tudi zagotavljanje dokumentacije pri različnih poslih in servisih, kaže na to, da bo arhiv v prihodnosti moral krepiti ter vzpostavljati nove smernice strateškega prilagajanja, ki dediščinsko institucijo vodijo v polje poznavanja in obvladovanja (u)pravnih postopkov.

Številčnost vlog v upravne namene že nekaj let izkazuje močno intenziteto in porast zanimanja za arhivsko gradivo. Tudi na tem področju so se beležili višji rezultati kot leto poprej. V letu 2024 so sodelavci v arhivu obdelali kar 1.875 (2023/1.819, 2022/1.801, 2021/2.045, 2020/1.654, 2019/2.134, 2018/1.827) vlog v upravne namene. Pri teh vlogah smo pisno izdali 1.750 potrdil (2023/1.723, 2022/1.698, 2021/1.900, 2020/1.450, 2019/1.750). Ob tem smo v letu 2024 izdelali kar 45.859 digitalnih reprodukcij (2023/22.479, 2022/20.140, 2021/17.542, 2020/17.397, 2019/23.090, 2018/23.025). Med reprodukcijami se izkazuje že več let trend večjega števila izdelanih digitalnih reprodukcij, tudi zaradi izrazitega preusmerjanja posredovanja gradiva preko e-pošte in prilog zaradi vpeljanih novih poslovnih procesov, ki omogočajo neposredno digitalno komunikacijo.

Tudi v letu 2024 so po vsebini močno izstopale vloge, ki so bile vezane na gradbene zadeve. Področna zakonodaja s polja nepremičnin in gradbeništva močno vpliva na povpraševanje po tovrstnem gradivu. Vlog, vezanih na gradbene zadeve, je bilo v letu 2024 okrog 81 %, (2023/81 %, 2022/85 %, 2021/80 %, 2020 in 2019 enako, to je 77 %), poleg teh gre izpostaviti še premoženjskopravne zadeve, ki jih je bilo 13 % (2023/13 %, 2022/5 %, 2021/12 %, 2020/14 %). Slednje so vezane tako na vloge občanov/državljanov, njihovih zastopnikov pravic, kot tudi in predvsem pravosodnih in upravnih organov. Vezano na pridobivanje vlog gre izpostaviti tudi napore kadrov, ki se skozi komunikacijo s strankami trudijo najti zanje najboljšo rešitev. V veliki meri je postopek uspešen, še več, pogosto dobivamo s strani uporabnikov tudi pohvale in izrečene in zapisane besede, ki službo našega arhiva prepoznava v odličnosti storitve. Poleg kvantitativnega porasta vlog gre izpostaviti tudi vedno večjo diverzitetu uporabnikov, ki po eni strani niso opremljeni s podatki, ki bi nam služili kot uporabni za raziskovanje in iskanje konkretne dokumentacije, zato je potrebno vsako leto vključevati več kadrovskega in časovno zamudnega napora, da lahko uspemo sproti nuditi učinkovit javni servis.

Po drugi strani je arhiv v letu 2024 nudil oporo z dostopom do gradiva tudi raziskovalcem v čitalnici. V letu 2024 je bilo uporabnikov v čitalnici 846, (2023/984, 2022/497, 2021/308; 2020/461; 2019/1.106; 2018/681; 2017/528). Rezultat vrednotimo kot zelo uspešen. V številko so všteti vsi, ki so se zglasili v čitalnico bodisi z interesom raziskav ali tudi preverjanja gradiva, ki jim je služilo v upravnih postopkih. Pogosto se namreč zaradi velikih količin in slabega poznavanja vsebin gradiva uporabnike povabi na pregled gradiva v čitalnico. Praktično je torej postopek podoben kot za raziskovalce (teh smo našteali 158), saj se jim gradivo pripravi in se ob obisku opravi predpisan protokol. Ob tem, da raziskovalci danes dostopajo do virov tudi na druge načine kot pred desetletji, je rezultat za arhive vezan na obiske čitalnice zelo spodbuden. Vsekakor je pomen arhivskega gradiva za raziskave temeljnega pomena in bo z leti ohranjal in večal svojo vrednost, ne glede na pristope uporabnikov/raziskovalcev, ki bodo lahko različni.

Vsekakor pa je polje dostopa do gradiva še precej bolj široko in pogojeno z več vidiki, ki jih na tem mestu zavoljo preglednosti in jedrnatosti ne gre izpostavljati. Že samo zakonski okviri (ne)dostopa do konkretnih podatkov so pogosto lahko po drugi strani tudi ovira in dodatno delo pri opravljanju službe (npr. anonimizacija), ki pa generalno gledano seveda prav zaradi velikega potenciala informacij in edinstvenosti gradiva zagotovo dobiva z leti na vrednosti in ugledu.

9. Kulturna, vzgojna in izobraževalna dejavnost

Dodano vrednost opravljanja javne službe Zgodovinskega arhiva Celje je v letu 2024 zagotovo močno zaznati skozi širšo kulturno, vzgojno in izobraževalno dejavnost. Z vidika včasih izpostavljene predstave javnosti, ki arhivske institucije postavlja v odmaknjene, odtujene in včasih celo preveč skrivnostne prostore (preteklosti), se v Zgodovinskem arhivu Celje že dolgo trudimo preseči delo, ki je v bistvu resnično v veliko ozirih skrito javnosti, pa vendar s svojim poslanstvom tako močno vpliva na identiteto prostora in s tem tudi na doživljanje sodobnosti. S širjenjem in komuniciranjem z javnostjo, ki hoče dejavnost postaviti na ogled tudi »zunaj zidov« arhiva in opozarjati na pomene skrbi za dediščino in posebej njenega sodobnega razumevanja, prestopamo pragove stereotipno odmaknjenih in v javnosti pogosto marginaliziranih arhivov. Zgodovinski arhiv Celje je v lokalnem okolju pa tudi v širši regiji že nekaj časa prepoznaven po širši kulturni vpetosti v mrežo dejavnosti, ki jo izvajajo sorodne institucije in nevladne civilno družbene organizacije. Vezano na promocijo kot tudi večanje dostopa do arhivskega gradiva potekajo že dolgo v »Hiši pisanih spominov« večplastne aktivnosti. Vsem generacijam in področjem dejavnosti daje tako Zgodovinski arhiv Celje vtis zanimive, odzivne in sodobne institucije. Poudariti pa gre tudi, da je ta sklop kot posebnost v zelo tesni navezavi na vse tri stebre delovanja arhiva, tako na dejavnost vezano na ustvarjalce, hrambo z obdelavo, predvsem pa se navezuje na tretji steber, ki je vezan na dostopnost in uporabo arhivskega gradiva.

V letu 2024 je bila podobno kot leta poprej dobro sprejeta in izpostavljena razstavna in publicistična dejavnost. Vselej pa se razstave, ki jih Zgodovinski arhiv Celje pripravi in posreduje prek njih sporočila, fokusirajo na izvajanje arhivske javne službe ter izpostavljajo vire in se manj ukvarjajo z interpretacijami zgodovine. Ob tem se deloma ograjujemo od tradicionalnih muzejskih tipov razstav, kar pa je po našem mnenju edino pravilno, v kolikor hočemo izpostaviti prepoznavnost in tudi utrjevati pozitivno podobo arhivske javne službe, predvsem pa kazati na njen potencial in neideološke okvirje, ki napeljujejo človeka k razmisleku, refleksijam in poudarjajo v njem kritični moment motrenja sveta. Med razstavno dejavnostjo se je v preteklih letih izkazalo kot zelo smiselno in utemeljeno dosledno držanje koncepta serij razstav, ki namesto posameznih razdrobljenih projektov v javnosti dobijo prek več let kontinuiranega izvajanja boljšo prepoznavnost in s tem tudi odziv.

Serijski razstavi Arhiv v regiji je tako odmevala skozi en projekt. Na javnih površinah, kjer je frekvenca sprehajalcev v posameznih urbanih okoljih najvišja, je bila tako postavljena razstava v Hrastniku. Slednja tematizira raznoliko vsebino in formate arhivskega gradiva, ki je neposredno povezan z občinskim središčem. Poudarek daje na gradbeni dediščini, vključuje pa tudi impresije vsakdanjika. Na ogled je v spominskem parku žrtvam revolucije in druge vojne v Hrastniku od jeseni in predvidoma se zaključi v aprilu 2025. Skozi sodelovanje z Zasavskim muzejem Trbovlje smo dosegli boljše učinke predstavljanja in odmeva v lokalnem okolju.

V razstavišni galeriji znotraj objekta »Hiše pisanih spominov« smo v leto 2024 vstopili s podaljšanjem razstave o celjskih mostovih. Sredi leta pa smo odprli v teh prostorih razstavo Podobe demokracije: izbor gradiva iz posameznih arhivov držav Evropske unije, v kateri pod pobudo Zgodovinskega arhiva Celje in Mestnega arhiva iz Iepre sodeluje 23 arhivov iz 23 držav Evropske unije. Razstava je dodaten odmev dobila skozi sodelovanje s točno Europe direct, ki deluje v okviru Celjskega mladinskega centra ter vezano na evropske pobude je razstava gostovala v letu 2024 še na treh drugih lokacijah v Sloveniji. Razstavni projekt je bil neposredno zvezan tudi z obeleževanjem Mednarodnega arhivskega tedna v juniju, ko je izšla takrat še angleška verzija projekta v publikaciji z naslovom Image 4 Democracy v elektronski in tiskani obliki.

Največji avtorski projekt arhiva pa smo predstavili decembra 2024 s promocijo kataloga in odprtjem razstave Dekade: štirideseta 1940-1949 @Celje. Gre za nadaljevanje serije zelo uspešnih projektov Dekade, ko skozi prezentacijo arhivskega gradiva odpirajo nova raziskovalna in prezentacijska polja lokalne zgodovine.

Od razstavnih projektov v letu 2024 omenimo še gostovanja preteklih uspešnih (tudi mednarodno usmerjenih) razstav, to je gostovanje razstave ABC Arhivska Barbara Celjska v Rogatcu in Vino na meji/Vino na granici v Ormožu.

Poslanstvo dostopa do arhivskega gradiva kot kulturne dobrine smo torej nadgrajevali na različne načine in nagovarjali različne publike. Pomemben del te službe je tudi sprejemanje obiskovalcev, ki si v arhivu ogledajo v okviru obhoda celotnega objekta vse temeljne naloge naše službe in tako na najbolj neposreden način zvežejo izkušnjo obiska s šolskim procesom učenja in spoznavanja vsebin. V letu 2024 smo našli obisk 43 skupin, skupaj 1244 obiskovalcev (v letu 2023: 52 skupin, 1474 obiskovalcev, v 2022: 33 skupin, 1448 obiskovalcev, v letu 2021: 10 skupin, 299 obiskovalcev; v letu 2020: 11 skupin, 83 obiskovalcev; v letu 2019: 58 skupin, 2.080 obiskovalcev; v letu 2018 kar 3.313 obiskovalcev). Ocenjujemo, da je številčno obisk smiselno držati kvantitativno na tem nivoju in se fokusirati na kvalitetno ponudbo, ki ne temelji več na organizaciji enkratnih dogodkov, ki so pripeljali v arhiv z odprtji razstav in drugimi dogodki veliko obiskovalcev, v času po koronski krizi in zaprtju javnega življenja smo se namreč v politiki in smernicah delovanja arhiva bolj izrazito preusmerili v več poudarka na osnovnih funkcijah javne službe, k čemur nas tudi z vedno več pritiski s strani ustvarjalcev kot tudi uporabnikov vodijo trendi.

Kulturna, vzgojna in izobraževalna dejavnost arhiva se je v letu 2024 zrcalila tudi preko spletnih predstavitev in skozi koriščenje sodobnih informacijskih kanalov. Pri tem mislimo tako na utečeno komuniciranje preko spletne strani ter na vpeljana elektronsko obveščanje, predvsem pa na komunikacijo preko družabnih omrežij. Arhiv že od leta 2011 redno vzdržuje in dopolnjuje vsebine na Facebook strani, lep uspeh je zaznan v odzivih tudi na omrežju Instagram

(z moduloma objav in zgodb). Poleg socialnih omrežij pa omenimo še način, ko obveščamo naslovnike o naših dogodkih po e-pošti, kot obliko spletnih novic.

Številčen nabor izvedenih predavanj kot tudi udeležbe na izobraževanjih s strani zaposlenih, ki so vidni skozi priloge poročila in naštevanje, utrjujejo spoznanje po dvigu kompetenc in prepoznavnosti zavoda.

Vsi izpostavljeni projekti in vse možne in raznolike oblike sodelovanja, ki so našete v prilogah tako ne kažejo na Zgodovinski arhiv Celje zgolj kot na prepoznavno institucijo v okolju, ampak z druge strani nagovarjajo javnost tudi k drugačnemu razumevanju sodobne vloge javne arhivske službe, saj slednja ne prepozna vloge le v »čuvanju preteklosti«, ampak je vedno bolj vpeta tudi v sodobnost in je z vsebinami (lahko) prepletena in omrežena tudi s človekovim vsakdanjkom.

10. Raziskovalna dejavnost

V letu 2024 se je raziskovalna dejavnost usmerjala prvenstveno na polje arhivistike in raziskav preteklosti. Področje sicer ne kaže odstopanj od zastavljenih ciljev ali bi konceptualno se pokazalo kot bistveno drugačno od prejšnjih let. Nadaljujejo ali na novo so se izvajale dejavnosti, ki so jih arhivisti usmerjali predvsem na področja raziskovanja posameznih sektorjev oziroma na področja, kjer posamezni arhivisti opravljajo naloge skrbnikov fondov. Nekaj aktivnosti s tega področja je bilo vezanih na načrtovanje prihodnjih projektov, večina pa poteka na podlagi sprotnega dela in odkrivanja vsebin, ki se navezujejo na aplikativno rabo pri zaposlenih, pa tudi pri uporabnikih gradiva. Ob tem gre izpostaviti, da se polje raziskovalne dejavnosti pravzaprav zelo fluidno in se največkrat sproti preusmerja in pogloblja na posameznih potrebnih poljih vezanih na kvalitetnejše opravljanje javne službe.

11. Izobraževanje zaposlenih

Izobraževanje se je v letu 2024 izvajalo predvsem skozi participacijo na posameznih (spletnih) dogodkih, ki služijo bodisi izboljšavi poslovanja skozi poslovodni organ bodisi ožjih strokovno-znanstvenih polj, vezanih na opravljanje arhivske javne službe. Zaposleni so se udeleževali predvsem strokovnih arhivističnih izobraževanj. Ob tem izpostavimo, da ne gre vedno le za sledenja izobraževanjem, temveč se v dogodke vključujejo zaposleni tudi aktivno s predstavitvami izsledkov svojega dela. Aktivnosti se lahko prepoznajo skozi več rubrik, ki so predstavljene skozi priloge temu poročilu

12. Mednarodno sodelovanje

Mednarodno sodelovanje je bilo po eni strani vpeto v udeležbo konferenc in dogodkov, po drugi strani pa skozi pripravo razstav in publikacij. Izpostavimo že zgoraj predstavljen projekt International Archives Week Challenge, ki je zvezal 23 arhivov iz držav Evropske unije. Mreženje s predstavniki iz različnih držav pa je potekalo predvsem ob dogodkih in priložnostih, ki so se odvijali v Sloveniji ali na tujem, pogosto pa tudi skozi predstavitve na spletnih platformah skozi sestanke med našimi kadri in tujimi arhivskimi uslužbenci (npr. v okviru prezentacije projekta Citizen Archive Platform)

13. Sklep

V sklepu lahko zgolj izpostavimo po posameznih točkah utemeljene in v prilogah povzete rezultate, ki so zgovorni do te mere, da tako kvantitativno kot kvalitativno izražajo veliko mero preseganja osnovnih nalog, opredeljenih v potrjenem programu dela za leto 2024 ter so zagotovilo, da je delo v letu 2024 skozi predstavljene poudarke v veliki meri vsaj dosegalo, če že ni presegalo primerljivih kazalnikov, ki jih je javna služba izvajala v preteklih letih.

Ob kompetencah, izkušnjah, sodelovanju in pripadnosti zavodu, ki ga gojimo, si želimo in verjamemo, da prezentirane rezultate dela v letu 2024 ohranjamo v tem trendu tudi v prihodnje ter jih po potrebi usmerjamo k novim sodobnim izzivom in rešitvam, ki nam jih bodo v prihodnosti prinesle potrebe in pričakovanja skupnosti.

5. NEDOPUSTNE ALI NEPRIČAKOVANE POSLEDICE PRI IZVAJANJU PROGRAMA DELA

Nedopustnih in nepričakovanih posledic pri izvajanju programa v letu 2024 nismo zaznali.

6. OCENA USPEHA PRI DOSEGANJU ZASTAVLJENIH CILJEV V PRIMERJAVI Z DOSEŽENIMI CILJI IZ PRETEKLIH LET

Ocena uspeha pri doseganju zastavljenih ciljev v primerjavi z doseženimi cilji preteklih let je podrobneje vključena v obravnavo segmentov službe že v točki 4 poslovnega poročila.

Izkazano in argumentirano podajanje kvantitativnih in kvalitativnih vrednosti nas uverja v zaključke, da so rezultati dela zelo dobri in mestoma presežni.

Tudi vpogled in sprotno spremljanje rezultatov javnih zavodov, ki opravljajo dejavnost na isti zakonski osnovi in v podobnih okoliščinah, nam z distance na podlagi izmerjenih rezultatov (in subjektivne presoje) daje potrditev, da je delo Zgodovinskega arhiva Celje dovolj kvalitetno, prepoznano in v določenih segmentih vsaj primerljivo, če ne presežno.

7. OCENA GOSPODARNOSTI IN UČINKOVITOSTI POSLOVANJA

Pretežni delež financiranja zavoda zagotavlja država preko Ministrstva za kulturo, s katero v sprotnih navodilih in poročanjih preko leta poskušamo v najbolj tvorni obliki sodelovati in vselej krepiti zavedanje po potrebi gospodarnega in učinkovitega poslovanja. Glede na omejenost proračunskih sredstev se trudimo pridobivati sredstva s prihodki iz naslova prodaje blaga in storitev na trgu in iz naslova nejavnih prihodkov iz izvajanja javne službe. Proračunska sredstva porabljamo racionalno in gospodarno in glede na situacije in razmere iščemo po naši oceni najbolj ekonomsko ustrezne rešitve.

8. OCENA DELOVANJA SISTEMA NOTRANJEGA FINANČNEGA NADZORA

V letu 2024 nismo izvedli notranje revizije, saj je bila ta izvedena v letu 2022, naslednja pa je glede na pravne normative predvidena v letu 2025. Ocenjujemo, da na vseh revidiranih področjih ni zaznati pomembnih nedelujočih kontrolnih mehanizmov in iz njih izhajajočih pomembnih tveganj za doseganje poslovnih ciljev, smotrne porabe virov in preprečitev izgub, skladnosti poslovanja z zakoni in drugimi predpisi, ki urejajo to področje, ter pravilnosti in zanesljivosti informacij in podatkov.

9. POJASNILA NA PODROČJIH, KJER ZASTAVLJENI CILJI NISO BILI DOSEŽENI

Ocenjujemo, da so zastavljeni cilji bili doseženi, v posameznih segmentih pa velikokrat tudi bistveno preseženi.

Celje, dne 28. 2. 2025

Dr. Borut Batagelj
direktor